

Spoorloos

Tijdens deze les gaan de leerlingen ervaren dat iedereen tegenwoordig digitale sporen na laat. Vroeger ging het heel anders, spullen en mensen konden spoorloos verdwijnen. Is het nu makkelijker of moeilijker om te verdwijnen? Ook leren ze hoe ze invloed hebben op de digitale sporen die ze zelf achterlaten.

Totale duur: 1 lesuur.

LESOPBOUW

- **Introductie:** Voorbeelden van digitale sporen die een mens achterlaat.
- **Verdieping:** Een korte tocht door de geschiedenis van verdwijningen van mensen en spullen. Ook kijken ze naar sporen die mensen nu achterlaten en hoe ze deze zouden kunnen verwijderen.
- **Doen:** De leerlingen gaan aan de slag met de lesbrief. Hierop moeten ze in verschillende situaties aangeven of ze de informatie verwijderd willen hebben en hoe ze dat dan zouden aanpakken.

VOORBEREIDING & BENODIGDHEDEN

Van tevoren kun je een aantal dingen doen:

- Lees de handleiding
- Digibord met internetverbinding: klik door de slides voor op het digibord
- Lesbrief voor elke leerling

DIFFERENTIATIE

Laat de leerlingen een klein onderzoek doen naar de mogelijkheden die verschillende socialmedia-

platformen aanbieden om informatie te laten verwijderen die je niet zelf gepost hebt. Zitten er verschillen tussen de platformen? Wat verwijderen ze wel en wat niet? Verwijderen ze dingen snel of doen ze het het liefst zo min mogelijk? Moet je veel stappen doorlopen of kan het met een klik?

VERBINDING MET BEROEPEN & ARBEIDSMARKT

Er zijn verschillende beroepen die te maken hebben met opsporen van mensen. Aan de ene kant heb je natuurlijk de politie en de Rijksinlichtingendienst die mensen opsporen. Dat kunnen vermiste mensen zijn, maar ook criminelen. De Belastingdienst kan mensen online in de gaten houden om te kijken of ze wetten overtreden. Er zijn ook gevallen waarbij je je eigen digitale sporen zou willen wissen. Als je niets fout hebt gedaan, en beschamende of vervelende informatie over jezelf wilt laten verwijderen, zou je een advocaat kunnen vragen om je te helpen. Privacy is iets waar verschillende advocaten in gespecialiseerd zijn.

ETHIEK EN TECHNOLOGIE

In deze les houden de leerlingen zich bezig met het verwijderen van informatie die online staat. Ze kijken naar verschillende situaties waarbij accounts, foto's of andere informatie gegeven wordt over personen. Zou dit verwijderd mogen worden? Heeft iedereen daar recht op of verschilt het per situatie?

DOEL VAN DE LES

Domein curriculum 2021	Leerdoelen digitale vaardigheden	Kerdoelen	21st century skills
1 Veiligheid en privacy in de digitale wereld DG2.1 Veiligheid in de digitale wereld.	1 Mediawijsheid De leerling leert op welke wijze ongewenste content verwijderd kan worden door hemzelf of door anderen.	1 Geschiedenis De leerling leert betekenisvolle vragen te stellen over maatschappelijke kwesties en verschijnselen, daarover een beargumenteerd standpunt in te nemen en te verdedigen, en daarbij respectvol met kritiek om te gaan.	1 Zelfregulering
2 Digitaal burgerschap DG5.2 Digitale identiteit.			2 Kritisch denken 3 Probleem oplossen

INTRODUCTIE

Openingslide

Spoorloos

Slide 1, Klassikaal

Als je online bent, laat je sporen na. Met cookies kunnen adverteerders je gedrag online volgen om erachter te komen wat je leuk vindt. Door je IP-adres kan je provider zien wat je hebt gedaan op het internet. GPS in je telefoon houdt bij waar je bent. Als je geld pint, kan je bank zien waar je dat doet. Foto's die je maakt worden in je cloud opgeslagen en berichten die je stuurt, worden ook voor een periode bewaard.

Slide 2, Klassikaal

Veel van deze informatie is niet openbaar, maar wordt wel opgeslagen. Helemaal verdwijnen doet het dus niet meteen. Jouw berichten worden in sommige diensten zoals WhatsApp versleuteld, zodat niemand zomaar kan meelezen. Maar waar je met je pinpas betaalt en waar je ongeveer bent terwijl je gebeld wordt, wordt wel tijdelijk opgeslagen. Als je een misdrijf pleegt kan de politie via een rechter deze informatie opvragen.

VERDIEPING

Slide 3, Klassikaal

Vertel de leerlingen dat GPS staat voor Global Positioning System. Via satellieten kun je met GPS je locatie doorgeven. Op telefoons zit GPS om bijvoorbeeld navigatie-apps te kunnen gebruiken. Zou je opgespoord kunnen worden wanneer de GPS op je telefoon uit staat? Wat denken ze? Vooral ja, of juist nee?

Slide 4, Klassikaal

Vertel de leerlingen dat je telefoon inderdaad nog te volgen is wanneer het toestel uit staat. Naast GPS zitten er namelijk andere onderdelen op die het mogelijk maken om je locatie te achterhalen. Zo geeft je telefoonsignaal door bij welke zendmast jij het dichtstbij bent. Verdwijnen is daardoor echt lastig als je je telefoon nog op zak hebt.

Slide 5, Klassikaal

Bekijk met de klas de video. In de video legt de politie uit hoe ze telefoondieven hebben gepakt met een speciale telefoon. Deze telefoon bleef, ook toen die uit stond, een GPS-sigitaal uitgeven en kon stiekem selfies maken van de persoon die de telefoon vast had. Dit is een bijzonder voorbeeld van het opsporen van mensen via telefoons.

Slide 6, Klassikaal

Stel de vraag van de slide aan de klas. Wat denken ze? Verdwijnen lijkt tegenwoordig misschien moeilijker dan vroeger. Met je mobiel en pinpas ben je makkelijk te volgen. Maar tegelijkertijd zijn er tegenwoordig veel meer manieren om een andere identiteit aan te nemen. Via het darkweb kun je paspoorten kopen en hackers kunnen gegevens over personen soms wissen. Daarmee zou verdwijnen nu misschien zelfs wel makkelijker gaan.

Slide 7, Klassikaal

In de geschiedenis zijn er heel veel mysterieuze verdwijningen van personen geweest. Met een nieuwe naam en in een andere stad/ander land, kon je een nieuw leven beginnen. Met de komst van foto's en paspoorten werd dat steeds lastiger. Frank Abagnale is iemand die van verdwijnen zijn beroep wist te maken. Deze beroemde oplichter nam regelmatig een nieuwe identiteit aan om uit handen van de politie te blijven. In de jaren zestig begon hij als vijftienjarige met het stelen van geld. Hij vervalste een diploma waarmee hij zich voordeed als piloot, en zo gratis over de wereld kon vliegen. Toen de politie hem op het spoor was, veranderde hij gewoon van identiteit. Zo deed hij zich ook voor als arts en als advocaat. Na vijf jaar, hij was toen pas eenentwintig, werd hij gearresteerd in Frankrijk. Daarna ging hij werken voor de FBI als fraude-expert. Zijn verhaal werd verfilmd in de film Catch me if you can. Bekijk met de klas de trailer.

Slide 8, Klassikaal

Niet alleen mensen kunnen verdwijnen. Zo is er jarenlang gediscussieerd over een fotorolletje met foto's uit Srebrenica. Tijdens de oorlog met Servië werden daar duizenden moslimmannen vermoord. Nederlandse en andere Europese militairen waren niet in staat het moorden te stoppen. Het fotorolletje waar mogelijk bewijs van de misdaden op staat, zou mislukt zijn en de foto's onbruikbaar. Sommige mensen beweren dat er niets mis was met het fotorolletje, maar dat het bewust verstopt wordt.

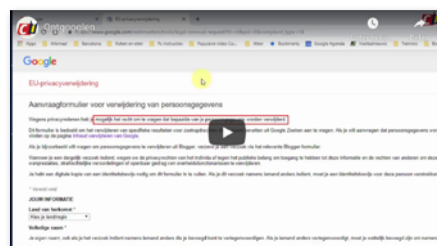
Slide 9, Klassikaal

Met het internet heb je minder snel discussies over fotorolletjes en vervalste diploma's. Foto's worden gemaakt en binnen enkele seconden over de hele wereld verstuurd. Ook verdwijnen ze niet zomaar. Je kinderfoto's die je ouders op Facebook zetten, kunnen daar blijven staan totdat je ouders ze verwijderen. Vraag de leerlingen: Kun je foto's en andere gegevens over jezelf van het internet laten verwijderen? Bespreek een aantal antwoorden met de leerlingen.

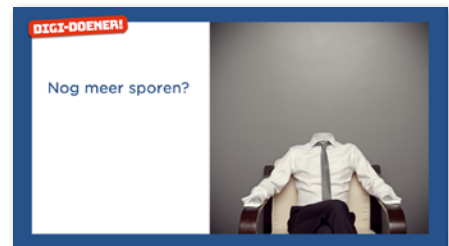
Slide 10, Klassikaal

Bekijk met de klas de video. Hierin wordt uitgelegd dat je mogelijk informatie over jezelf mag laten verwijderen.

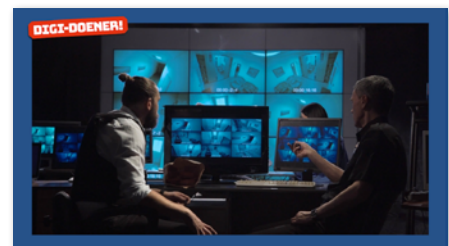

Slide 11, Klassikaal

Vertel dat leerlingen ook zelf sporen kunnen verwijderen. Zo kunnen ze hun locatiegegevens uitzetten op hun telefoon. Hun YouTube- en cookiegeschiedenis kunnen de leerlingen ook zelf verwijderen. Op YouTube staan verschillende tutorials over het wissen van je (zoek-) geschiedenis bij YouTube, Google en je webbrowser.

BEROEPENSLIDE/ARBEIDSMARKT**Slide 12, Handig om te leren om...**

Er zijn verschillende beroepen die te maken hebben met het opsporen van mensen. Aan de ene kant heb je de politie en de Rijksinlichtingendienst die online zoeken naar sporen van mensen. Dat kunnen vermiste mensen zijn, maar ook criminelen. De Belastingdienst kan ook mensen online in de gaten houden om te kijken of ze wetten hebben overtreden. Als je niets fout hebt gedaan, maar beschamende of vervelende digitale informatie over jezelf wil laten verwijderen, zou je een advocaat kunnen vragen om je te helpen. Privacy is iets waar verschillende advocaten in gespecialiseerd zijn.

DOEN**Slide 13, Individueel**

Vertel de leerlingen: In Duitsland heeft een moordenaar toestemming gekregen van de rechter om vergeten te worden. Zijn voor- én achternaam werden gebruikt in documenten die online te vinden waren. Nadat zijn straf erop zat en hij was vrijgelaten, wilde hij niet dat zijn naam nog online stond, en zo in verband stond met de moord. De rechter was het met hem eens. Laat de leerlingen de lesbrief invullen.

AFRONDING**Slide 14, Klassikaal**

Iedereen laat sporen na op het internet. Je bent hierdoor soms makkelijker te vinden, maar er zijn ook steeds betere manieren om te verdwijnen. Ook kunnen foto's en andere informatie op het internet blijven bestaan. Er zijn verschillende manieren om dit soort sporen te verwijderen.

